

Una din obiecțiile frecvente aduse Bisericii Ortodoxe țintește “tradiționalismul exacerbat”. E prea retrogradă, încremenită, preoții sunt “habotnici”, nu iau pulsul momentului, trăiesc în trecut, nu sunt cultivați, nu sunt intelectuali, etc. Cunoașteți refrenul... Pentru desăvârșirea criticii se oferă, de regulă, exemplul Bisericii Catolice, mult mai suplă în recomandări și manifestări, atentă la vremuri, cu resurse umane instruite, capabilă de schimbări fundamentale, de adaptare, de compromisuri onorabile șamd. Trec acum peste faptul că mulți dintre cei care aduc aceste obiecții nu frecventează vreo biserică, fie ea catolică sau ortodoxă. Așa că ele sunt mai degrabă exerciții retorice, formule comode de a avansa o opinie pentru o dezbatere la zi sau pur și simplu scuze de moment

Întâmplarea a făcut să vizitez recent în Franța două catedrale, iar într-una din ele am avut prilejul să asist la o slujbă. Nu o să insist acum asupra desacralizării locurilor, prin comercialism și turism cultural. Ar trebui să fie evident pentru oricine. Instalarea în lăcașuri de cult a unor aparate electronice, chiar în apropierea altarului, prin care poți face donații, cumpăra cărți, lumânări, probabil face și tranzacții mai complexe, simbolizează toată depersonalizarea modernă și conferă locului un aer de mall spiritual. Valurile de vizitatori îmbrăcați șui, ca și cântăreții ambulanți din fața intrărilor, nu aduc nici ei prea multă seriozitate, și mă îndoiesc că ajută în vreun fel rugăciunea puținilor credincioși aflați înăuntru. Însă aceste aspecte oarecum periferice pălesc în comparație cu două elemente importante din desfășurarea slujbei și care țin de “aggiornamento”, dorit și la noi.

În primul rând, muzica e adusă la zi și se sincronizează cu cele mai în vogă tendințe. Cum spiritul timpului este dat de ecumenismul New Age, melodiile împrumută masiv din repertoriul “meditațiilor transcendente”, inclusiv cu nuanțe preluate din gospel, astfel încât să satisfacă toate gusturile, dar mai ales cele ale tinerilor la minte. E o cacofonie stilistică obositoare, evident kitsch, care nu mai are aproape nimic în comun cu tradiția catolică.

Apoi, nu are cum să nu îți sară în ochi invazia de lcd-uri și plasme prin care se transmite slujba.

E o agresivitate a tehnologiei, care dă măsura prăbușirii complete a unei anumite culturi interioare, și nu neapărat a dependenței de gadgeturi. Cum te poți ruga și privi la un televizor, în timp ce te afli în interiorul unei catedrale gotice?!

Nu cred că sunt doar particularități sau scăderi ne semnificative. Ba dimpotrivă. Reprezintă triumful secularismului asupra creștinismului, alungarea credincioșilor veritabili prin concesiile făcute Zeitgeistului, ușor de identificat, de altfel, și în conținutul dogmatic. Cine are nevoie de plasme și sisteme hi-fi pentru a veni la biserică, se va duce mai degrabă la discotecă. Măcar are garanția unei distracții adecvate și nu mai pierde vremea cu spiritualități de duzină care se străduie să împace lucruri care nu pot sta împreună.

Cam așa și-ar dori, probabil, firile progresiviste să arate și Biserica Ortodoxă. Deschisă să primească pe oricine este capabil să alunge pravoslavnicii, să spulbere tradiția și să pulverizeze orice identitate comunitară.

Putem să ne bucurăm malițios pe seama catolicilor și să ne mândrim că noi ne-am păstrat neîntinați. Dar ar fi nesăbuit. Pentru că deja ne aflăm într-o măsură importantă pe același drum al pierzaniei. Din fericire, nu suntem încă acolo, dar se fac eforturi considerabile în direcția modernizării. Semnele se întrevăd, iar cine are ochi să le vadă ar trebui să nu mai aibă dubii asupra măsurii în care secularismul și confortul au luat cu asalt bisericile noastre. Nu am statistici foarte precise, ci doar întâmplări și fapte diverse colecționate de prin locuri întâmplătoare.

De pildă, legat de asaltul tehnologic, după cum bine a observat un prieten, aproape că nu mai există vreo biserică în București unde să nu fi pătruns boxele și difuzoarele. Scuza obișnuită este nevoia de o audiție perfectă, dar ea nu prea ține, mai ales când vorbim de mici biserici, de mărimea unui apartament. Apoi, boxele, la nevoie acoperă bruiile convorbirilor. E frecușul prea mare, dăm volumul mai tare. La Slujba Prohodului, într-o bisericuță din Argeș, cânta toată biserică, dar mergeau și boxele, ca se fie efectele mai speciale. Tot acolo, am remarcat și harababura iconografică, prezentă de altfel și în biserici mai cu ștaif din Capitală. Icoane catolice ale Maicii Domnului stăteau la loc de cinste, iar pe catapeteasmă, așezate simetric, tronau două "icoane" cu Fecioara reprodusă în stil apusean, dar pe un fundal de sticlă colorată în mișcare (cel mai probabil produse în China și donate de vreun credincios naiv aflat la muncă în străinătate). În alte biserici există picturi ale Mântuitorului despre care Dostoievski ar afirma că îl pot face pe un om să-și piardă credința. Nimeni nu se scandalizează pentru că aproape nimeni nu mai percepe diferența dintre un obiect de cult autentic și unul importat, străin de Tradiție.

De asemenea, mulți din preoți noștri, mai ales cei tineri, au renunțat complet la barbă și, mai important, la anieriu, atunci când sunt în afara "locului de muncă". Nu l-o face haina pe om, dar spune multe despre el. E cunoscută isprava lui Paisie Aghioritul care le-a replicat, celor care nu vedeau vreo problemă în renunțarea la straie preotești, prin decojirea completă a unui măslin din curte: "Vă place copacul așa cum este, decojit? Așa sunt și preoții fără reverendă". Exemplele pot fi multiplicare cu ușurință, dar scopul nu este de a face un rechizitoriu, ci de a semnală o tendință. Iar tendința clară este de a submina Tradiția prin inserții de secularism, sub pretextul, vezi Doamne, de a face viața mai comodă credincioșilor. Bătrânii aud mai bine slujbele datorită boxelor, tinerii se simt mai atrași de preoții îmbrăcați dezinvolt, iar ecumenismul ne permite tuturor să părăsim parohialismul și să ne integrăm în spiritualitatea globală. În realitate, pe termen mediu și lung se pierde orice legătura veritabilă cu Tradiția.

Așa că moderniștii noștri nu ar trebui să fie îngrijorați. Bisericile noastre se modernizează pe zice trece, spre paguba tuturor.